

«Тасдиқ мекунам»

Ректори ДМТ, профессор,

Хушвахтзода Қ.Х.

2022 с.

ХУЛОСАИ ШУРОИ ОЛИМОНИ ФАКУЛТАТИ БИОЛОГИЯИ ДОНИШГОҶИ МИЛЛИИ ТОҶИҚИСТИ

Рисолаи илмии Содикзода Моҳинав Саидҳомид дар мавзӯи «Таъсири пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологияю биохимиявии навъҳои гандум» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси 6D060718 – физиология ва биохимияи растаниҳо дар кафедраи биохимияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба анҷом расонида шудааст.

Рохбари илмӣ: Ҳамробоева Зухро Мамадҷоновна – номзоди илмҳои биология, дотсенти кафедраи биохимияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Мушовири илмӣ: Якубова Муҳиба Муҳсиновна – академики АМИТ профессори кафедраи биохимияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Мавзӯи рисолаи илмӣ дар ҷаласаи Шурои олимони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 10. 12. 2016, қарори №6 тасдиқ шудааст.

Мухтавои асосии диссертатсия дар 3 - мақолаи илмӣ, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА ҚТ ва 14 - фишурдаи гузоришҳо дар маводҳои конференсияи ҷумҳуриявӣ ва берун аз ҷумҳурӣ чоп карда шудаанд.

Рисолаи илмии мавсуф дар мавзӯи «Таъсири пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологияю биохимиявии навъҳои гандум» дар ҷаласаи васеи кафедраҳои биохимия ва физиологияи растаниҳои факултети биологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 30.06.2022, суратҷаласаи № 12 барасӣ ва ба ҳимоя тавсия шудааст.

Аз рӯйи ҳуҷҷатҳо маълум мегардад, ки Содикзода Моҳинав Саидҳомид баъди хатми зинаи магистратура соли 2018 ба шӯъбаи докторантураи PhD назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳайси доктор PhD пазируфта шуда, ҳоло ҳамчун ассистенти кафедраи биохимияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон фаъолият дорад.

Аз муҳокимаи рисола чунин натиҷагирӣ шуд:

Муҳимияти мавзӯ, пеш аз ҳама, ба он асос меёбад, ки растаниҳои кишоварзӣ дар агросенозҳо зерин таъсири омилҳои стрессии муҳити атроф қарор доранд, ки ба афзоиш ва маҳсулнокии онҳо таъсири манфӣ мерасонанд. Омилҳои стрессии абиотикӣ метавонанд ҳосили зироатҳоро то 50% коҳиш диҳанд.

Дар солҳои охир масъалаҳои мутобиқшавии организмҳои зинда ба муҳити зист, таъминоти беҳатарии озуқаворӣ, тағйирёбии иқлим таваҷҷуҳи олимони соҳаҳои гуногуни биологияро ба худ ҷалб кардаанд. Аз ин лиҳоз омӯختани таъсири омилҳои стрессии хушкӣ ба маҳсулноки ва сифати дони гандум яке аз вазифаҳои таҳқиқоти мо ба ҳисоб меравад.

Таҳқиқотҳои бисёрсолаи пайвастагиҳои комплексӣ ба олимони имкон дод, ки онҳоро барои истифода дар соҳаҳои пахтапарварӣ, тоқпарварӣ, парвариши ситрусӣ ва ғ., дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун фаъолкунандаҳои афзоиш, нуриҳои микроэлементҳо, иловаҳои хуроки чорво тавсия диҳанд. Аз ин лиҳоз, омӯзиши механизмҳои устувории навҳои гандум аҳамияти муҳим дорад, чунки бо истифода аз пайвастагиҳои комплексӣ дар шароити стрессӣ дар масоҳати хурди киштзор ҳосили хубро ба даст овардан мумкин аст.

Рисолаи илмӣ дар доираи нақшаи илмии кафедраи биохимия таҳия гардида, натиҷаҳои таҳқиқот дар маҷаллаҳои, ки ҚОА-и назди Президенти ҶТ ва ҚОА ФР таъйид намудаанд, интишор гардидаанд.

Мақсад ва вазифаҳои таълиф. Мақсади рисолаи мазкур бо омӯзиши қобилияти мутобиқшавии 4 навъи гандуми мулоимдонаи *Triticum aestivum*

L. Ориён, Старшина, Алмалӣ, Сомонӣ ва 2 навъи гандуми сахтдонаи *Triticum durum* Desf. Лалмикор-2 ва Ватан дар зери таъсири омилҳои стрессӣ ҳангоми пеш аз кишт коркард намудани тухмӣ бо пайвастагиҳои координатсионии оҳан ва руҳ нигаронида шудааст.

Барои ба мақсади гузошташуда расидан докторант чунин вазифаҳоро ҳал намудааст:

1. Дар шароити лабораторӣ омӯзиши нишондиҳандаҳои морфометрӣ ва физиологияю биохимиявӣ (энергияи сабзиш, рушду нумӯ, миқдори пигментҳо) дар 6 навъи гандуми мулоимдона ва сахтдона дар шароити стрессӣ.

2. Муайян намудани таъсири коркарди пеш аз кишти тухмии гандум бо пайвастагиҳои комплексӣ ба наврустаҳои гандум ва интиҳоб намудани пайвастагии комплекси аз хама самаранок ва концентратсияи самараноки ин моддаро интиҳоб намудан.

3. Омӯзиши таъсири хушкӣ ҳок ба баъзе нишондиҳандаҳои физиологӣ ва биохимиявии навъҳои гандуми мутобиқшуда бо роҳи ташкил намудани таҷрибаҳои сахроӣ.

4. Омӯзиши нишондиҳандаҳои маҳсулнокии навъҳои гандум пас аз коркарди тухмӣ бо пайвастагии комплексӣ дар зери таъсири стресси хушкӣ.

Маълумотҳои ин рисола дар муҳлати 4 сол (солҳои 2018-2021) дар кафедраи биохимияи факултети биологияи ДМТ гузаронида шуд. Объектҳои таҳқиқот қисман дар институти ботаника, физиология ва генетикаи растаниҳои АМИТ соли 2020 кишт карда шуд. Навъҳои номбурда аз Маркази инноватсионии биологӣ ва тиббии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон дастрас гардид.

Навгони илмӣ таҳқиқот. Якумин маротиба таъсири коркарди тухмӣ бо пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологияю биохимиявии растаниҳо дар шароити лабораторӣ ва сахрои зери таъсири стресси хушкӣ таҳқиқ шуд. Пайвастагиҳои комплексӣ ҳамчун

танзимкунандаи рӯшду инкишофи растаниҳо ба шумор рафта, растаниро аз стресси хушкӣ эмин нигоҳ медоранд.

Дар шароити хушкии хок коркард намудани донаҳо пеш аз кишт бо пайвастагиҳои комплексӣ барои сифатан хуб шудани таркиби биохимиявии донаҳо мусоидат намуд.

Таҳлили муқоисавии нишондиҳандаҳои физиологӣ биохимиявӣ муайян намуд, ки дар шароити стрессии хушкӣ гандуми навъи ватании “Ориён” нисбат ба навъҳои “Старшина” ва “Алмалӣ” бартарӣ дорад.

Аҳамияти назариявӣ ва илмию амалии таҳқиқот. Натиҷаҳои омӯзиши усули самараноки коркарди тухмии гандум пеш аз кишт бо пайвастагиҳои комплексиро ҳангоми парвариши растаниҳои кишоварзӣ дар шароити стрессӣ истифода бурдан мумкин аст.

Маълумотҳои ба дастовардашуда барои омода намудани тавсияҳои амалӣ оид ба парвариши растаниҳо дар шароити хушкии хок бо назардошти усули коркардшудаи истифодаи пайвастагиҳои комплексиро дар соҳаи кишоварзӣ пешниҳод карда мешавад.

Бобҳои диссертатсия мутобиқи мақсаду вазифаҳои гузошташуда тарҳрезӣ шуда, баррасию таҳқиқ дар сатҳи баланди илмӣ қарор доранд. Хулосаҳои диссертант илмӣ буда, ба талаботи навиштани рисолаҳои илмии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ мебошанд. Диссертатсияи мазкур, бешубҳа, кори илмии мукамал ва баанҷомрасида буда, аз рӯи мақсад ва муҳтаво ба ихтисоси 6D060718 – физиология ва биохимияи растанҳо мувофиқ аст.

Хулоса, шурои олимони факултети биологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон рисолаи Содиқзода Моҳинав Саидҳомидро кори илмӣ-таҳқиқотии муҳим ва арзишманд меҳисобад. Диссертатсия ва автореферати Содиқзода Моҳинав дар мавзӯи «Таъсири пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологӣ биохимиявии навъҳои гандум» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D060718 – Физиология ва биохимияи растаниҳо ба талаботи бандҳои 31-

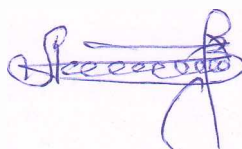
35-и тартиб додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқат дошта, Шурои олимон дар асоси тақризи мусбат ва баромади муқаризии холис Сайфуддинов Ахлиддин Қиёмович - мудири кафедраи биотехнология, н.и.б., дотсенти кафедраи биотехнология ва Азимов Мурод Лақаевич н.и.б., дотсенти кафедраи экологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон онро барои ҳимоя ва дарёфти дараҷаи илмии номзоди илми биология ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-038-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пешниҳод менамояд.

Хулоса дар ҷаласаи васеи Шурои олимони факултети биологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул гардид.

Иштирок доштанд: 18 нафар:

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарafdор» -18 нафар, «зид»-нест, «бетараф»-нест.
Қарори № 5 аз 30.11.2022.

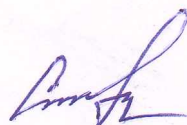
Раиси Шурои олимон: профессор

Каримзода А.И.

Муқаризонии холис:

Номзоди илмҳои биологӣ,
дотсенти кафедраи биотехнология

Сайфудинов А.К.

Номзоди илмҳои биологӣ,
и.в дотсенти кафедраи экология

Азимов М.Л.

Котиби илмии шуро: дотсент

Ҳамидов Х.Н.

Имзоҳои Каримзода А.И., Сайфудинов А.К., Азимов М.Л.

ва Ҳамидов Х.Н.-ро тасдиқ менамояд.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Тавқиев Э.Ш.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон

шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17

Телефон: (+992 -37) 221 62 25; факс: 227-15-10.

E- mail: info@ tnu.tj

«05» «12» соли 2022.